

כימיה

כימיה, 3 יח"ל, 918651

שים לב!
החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים בכימיה (סילבוס), אוגוסט 2001.

מתוך מבנה, קישור ותכונות חומרים (סעיף 5)

לא ייכלל הנושא שלהלן:

— סריג אטומרי (כגון יהלום, גרפיט ו- SiO_2) ותכונות החומרים האטומריים.

מתוך חמצון-חיזור (סעיף 7)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

— משמעות השורה האלקטרוכימית של המתכות.

— ניסוח תגובות חמצון-חיזור בין יוני מתכת ומתכת.

מתוך אנרגיה (סעיף 9)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

— אנתלפיית אטומיזציה.

— אנתלפיות היתוך ורתיחה.

— הנוסחה $q = mc\Delta T$ והשימושים בה.

מתוך שיווי-משקל במערכת הומוגנית (סעיף 10)

לא ייכלל הנושא שלהלן:

— הפרעות לשיווי-משקל, עקרון לה-שטליה.

מתוך מהירות תגובה כימית (סעיף 11)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

— יישום עקרונות שיווי-משקל בקביעת תנאי התגובה לייצור אמוניה.

— דיון כללי בחשיבות התעשייה הכימית ללא פירוט בתהליך ייצור האמוניה.

כימיה של תרכובות הפחמן (סעיף 12)

כל הנושא לא ייכלל.

כימיה (השלמה מ-3 יח"ל ל-5 יח"ל)

שאלונים: 037201, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל

037202, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל, לתלמידים הנבחרים בכתב במעבדת חקר

037203, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל, לתלמידים הנבחרים בעל פה במעבדת חקר

שים לב!

החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

החומר שלא ייכלל בשאלון של 3 יח"ל עשוי להיכלל בשאלוני השלמה ל-5 יח"ל.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים בכימיה (סילבוס), פברואר 1994,

ועל פירוט הנושאים של תכנית הלימודים החדשה בכימיה שפורסמו באתר המפמ"ר לכימיה.

נושא חובה

שיווי-משקל בחמצון-חיזור ותרמודינמיקה

כל הנושא שיווי-משקל בחמצון-חיזור לא ייכלל:

- תגובת אלקטרודה, פוטנציאל חיזור תקני E° , תגובת חצי תא.
- תא אלקטרוכימי.
- מתח הפיך (כא"מ).
- חיזוי התרחשות תגובת חמצון-חיזור בעזרת ערכי E° .
- תא לא תקני (השפעות על פוטנציאל החיזור של חצאי התא ועל מתח התא).
- תא ריכוזים, תא בשיווי-משקל.

הערה ללומדי אלקטרוכימיה: תלמידים הלומדים אלקטרוכימיה נדרשים לדעת את הנושא תאים חשמליים

על פי הסילבוס של הנושא אלקטרוכימיה.

נושאי בחירה

הברום ורכובותיו

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- תרכובות ברום בחקלאות.
- מעכבי בעירה.
- תרכובות ברום בקידוחי נפט.
- תרכובות ברום בצילום.
- תהליכי הייצור של סידן ברומי ושל מתיל ברומיד.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

פולימרים

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- דרגת פלמור ומסה מולרית ממוצעת.
- T_m וגורמים המשפיעים על ערכי T_m .
- קשרי צילוב.
- פולימרים תרמוסטיים ואלסטומרים וההבדלים בתכונותיהם.
- המאפיינים של פולימרים אלסטומרים.

אלקטרוכימיה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- שיתוך ודרכי הגנה מקורוזיה.
- אלקטרוליזה של נתכים.
- ציפוי אלקטרוליטי.
- משוואת נרנסט ויישומים.
- תאי ריכוז.
- טיטור פוטנציומטרי.

כימיה פיזיקלית – מרמת הננו למיקרואלקטרוניקה

מתוך פרק 2: מחומרי צבע אל המבנה האלקטרוני של מולקולות:

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- תאוריית האורביטלים המולקולריים.
- תנאים לאינטראקציה בין אורביטלים אטומיים ליצירת אורביטלים מולקולריים.
- אורביטלים מולקולריים עבור מולקולות ויונים דו-אטומיים הומונוקלאריים.
- אורביטלים קושרים ואנטי-קושרים.
- אכלוס אורביטלים מולקולריים.
- קביעת סדר קשר ויציבות של מולקולות דו-אטומיות.
- אורביטלים מולקולריים במולקולות רב-אטומיות.
- קשר סיגמא וקשר פאי.
- אורביטלי HOMO ו-LUMO.
- הקשר בין מבנה המולקולה לצבעה.
- אל-איתור במולקולות אורגניות מצומדות.
- כרומופור.
- הקשר בין אורך הכרומופור להפרש האנרגיה בין אורביטל ה-HOMO ל-LUMO ולאורך הגל הגורם לעירור אלקטרוני.

כימיה אורגנית מתקדמת

פרק I – תרכובות הפחמן – מושגי יסוד

איזומריה אופטית – כל הנושא לא ייכלל.

מתוך: קבוצות פונקציונאליות

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- חומצות קרבוקסיליות.
- אמינים.
- תיאולים.

פרק II – תגובות התמרה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- קבוצה עוזבת.
- קבוצה עוזבת טובה.
- היבט מרחבי והיפוך ולדן (היבטים מרחביים הקשורים לפעילות אופטית).
- סדר של תגובה.
- שלב קובע מהירות התגובה.
- קביעת סדר תגובה – קביעת סדר תגובה בעזרת ניסוי.
- חוק הקצב – המהות, ללא חישובים.
- שינוי אנרגיה במהלך תגובת התמרה S_N2 (הצגה גרפית).
- התמרה נוקלאופילית מסדר ראשון S_N1 .
- מנגנון תגובת S_N1 .
- שינוי אנרגיה במהלך תגובת S_N1 (הצגה גרפית).
- היבטים מרחביים הקשורים לפעילות אופטית.
- גורמים המשפיעים על מהירות תגובות ההתמרה מסדר ראשון, קבוצה עוזבת.

פרק III – תגובות אלימנציה

לא ייכלל הנושא שלהלן:

- שינוי אנרגיה במהלך תגובת E2 (הצגה גרפית).

פרק IV – תגובות סיפוח

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- שינוי אנרגיה במהלך תגובת סיפוח (הצגה גרפית).
- היבטים מרחביים הקשורים לפעילות אופטית.
- סיפוח הלוגן (X_2) לאלקן (ניסוח התגובה ומנגנון התגובה).
- אנרגיה בתגובת סיפוח.
- יון הלוגניום (ברומוניום וכלורוניום).

ביוכימיה של חלבונים וחומצות גרעין

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

פרק 1. מבוא למדעי החיים:

מתוך פוספוליפידים:

- תפקוד: קרום התא, הפרדה בין שתי סביבות מימיות.
- החלבונים בקרום התא: חלבוני נשא, חלבוני תעלות.

פרק 2. מחומצות אמיניות לחלבונים:

מתוך חומצה אמינית:

- טיטרציה של חומצות אמיניות.
- pH איזואלקטורי של חומצות אמיניות.
- הערה: יש לדעת את המושג pH, ואת התכונות חומצה-בסיס של חומצה אמינית.

מתוך מבנה שלישוני של חלבון

- חלבונים כדוריים.

פרק 3. מבסיסים לחומצות גרעין:

מתוך מבנה ה-DNA:

- חלבון היסטון, כרומוזום, גן.
- מבנה הסליל הכפול.
- הקשרים המייצבים את הסליל: המספר השונה של קשרי מימן בין הבסיסים השונים.

מתוך תהליך התעתוק

- חשיבות תהליך התעתוק.
- הבדלים בין DNA ל-RNA.
- שלבי תהליך התעתוק.

כימיה עם הסביבה

פרק א – המים ואנחנו

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

מתוך מומסים במים:

- תרכובות של ארסן.
- מעגל החנקן – חנקות, שינוי דרגות החמצון של היסוד חנקן בתרכובותיו.
- קשיות מים – כיצד היא נמדדת (כולל חישובים).
- רעילות כימית (ברמה עקרונית).

מתוך תהליכי טיהור:

- ספיחה ושיקוע במחליף יונים, סינון, זיקוק, אוסמוזה ואוסמוזה הפוכה.
- גורמים המשפיעים על יעילות שיטת הטיהור (גודל חלקיקים, קצב זרימה, משך השימוש, סוגי מזהמים).

פרק ב – אנחנו העולם

תהליכים מחזוריים – כל הנושא לא ייכלל.

פרק ג – השפעות האדם על האיזון בטבע

לא ייכלל הנושא שלהלן:

מתוך השפעת האדם:

- ועידת קיוטו.

כימיה, 3 יח"ל, תכנית ניסוי, שאלון 037303**שים לב!**

החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים החדשה לחטיבה העליונה ועל מידע על יח"ל 1, 2, 3 לתשי"ע שפורסמו באתר המפמ"ר לכימיה.

מתוך מבנה וקישור

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- אנרגיית קשר, אורך קשר.
- מתוך מבנה ענק: חומר מתכתי, חומר אטומרי.
- הכרת המבנה המיקרוסקופי של חומר מתכתי וחומר אטומרי.
- מתוך תכונות הנובעות מן המבנה והקישור:
  - חומר מתכתי — הולכה חשמלית וריקוע
  - חומר אטומרי — הולכה חשמלית של גרפיט

הערה: יש להכיר את המושגים "מתכת" ו"יוני מתכת" על פי רשימת המושגים ליחידת הבסיס.

מתוך יחסים וכמויות

לא ייכלל הנושא שלהלן:

- המצב הגזי: לחץ, נפח, טמפרטורה.

הערה: יש לדעת את השערת אבוגדרו — גישה מושגית, ונפח מולרי של גז — חישובים.

מתוך תהליכים כימיים: חמצון-חיזור וחומצות ובסיסים

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- השורה האלקטרוכימית של המתכות:
  - הבנה ברמה איכותית
  - ניסוח תגובות חמצון-חיזור בין יוני מתכת למתכת
- קורוזיה
  - גורמים המשפיעים על הקורוזיה: כמות החמצן, אחוז לחות, טמפרטורה
  - שיטות הגנה בפני קורוזיה: בידוד המתכת, טיפול בסביבה, הגנה קתודית

מתוך טעם של כימיה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- חומצות שומן: כל הנושא לא ייכלל.
- טריגליצרידים: כל הנושא לא ייכלל.